

(Részlet T. Ágoston László *A két Lenkey című regényéből*)

Másnap valóban útra kelt Károly; gyorskocsin indult Nagyváradra. Iszonyatos harag, a sértett büszkeség feszítette a keblét. Először arra gondolt, hogy miszlikbe aprítja a családi hagyományt és a Lenkey nevet beszennyező fiút, majd kissé lehiggadva mentségeket keresett a számára. Lehet, hogy nem is a fia a bűnös, hiszen a fekete - sárga tisztek eléggé gyűlölik a Lenkey nevet ahhoz, hogy Albinon álljanak bosszút. Aljas gazemberek. Egy tízéves gyereken? ...No, de csak érjen oda... Majd csinál ő rendet Nagyváradon. Ezt a látogatást megemlegetik az urak, az biztos! Még hogy megszökött... Biztosan úgy bántak vele, hogy meg kellett szöknie. Ahol jól érzi magát az ember, onnét nem szöki meg. János is megszökött Galíciából. Érzékeny a fiú, mint minden Lenkey. Ő is érzékeny a becsületére. Végtére is, ha az embernek csak ez marad az évszázados nemesség mellé, mire legyen érzékeny?

Három nap múlva Nagyváradon volt. Megkereste a hatalmas kőfallal kerített épületet, s le se mosta az út porát, izzadtságát, úgy kopogott be a hatalmas tölgyfakapun. A türelmetlen dörömbölésre egy tizenöt év körüli, riadt tekintetű fiú kukucskált ki a rácsos ablakon, és mutáló hangon kérdezte.

– Kit tetszik keresni?
– Az intézet igazgatóját. Eressz be édes fiam!
– Nem nyithatom ki az ajtót, de jelentem a százados úrnak. Megmondaná a nevét, uram?
– Lenkey Károly ezredes vagyok. Annak az Albinnak az apja, aki megszökött.
– Hűha...– húzta vissza a fejét a fiú, mintha attól tartott volna, hogy leharapják az orrát. – Máris jelentem.

A kövön hallatszott a csizmájának gyors csattogása. Kis idő múlva egy félkarú káplár jelent meg. Egy ideig motozott a kulccsal a zárban, aztán szélesre tárult a kapu.

– Mondja, káplár uram; ha ilyen szigorúan őrzik a kaput, hogy szökhet meg innét egy tízéves gyerek?

– Nem tudom, kéremalásson, én csak pedellus vagyok itt, de a százados úr lefolytatta a vizsgálatot. Jegyzőkönyvet is vettek föl róla. Még a hadmegyétől is itt voltak az urak. Erre tessék, ezredes úr, a százados úr már várja önt!

Szifvel százados az ajtóban várta Lenkeyt. Magasra nőtt, apró, disznószemű ember volt. Hirtelen zavarában nem tudta eldönteni; vigyázba vágja-e magát az ezredes előtt, vagy mosolyogva kezét nyújtson, mint intézeti igazgató. Végül is feszesen nyújtotta a jobbját.

– Fáradjon be, ezredes úr! Foglaljon helyet! Ha megengedi, rögtön a tárgyra térek.
– Megtisztel vele, százados.
– Szóval május 17-én reggel az ön Albin fia megszökött az intézetből. Egész nap kerestük az idősebb növendékekkel és a felvigyázó legénységgel együtt, de sehol se találtunk rá. Úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

– Megvallom, kissé furcsán hangzik, mert nekem elég nehéz volt bejutnom
– Az eset után természetesen megerősítettük az őrséget. A vizsgálatnál jelen volt a hadmegyétől Szerentsy alezredes úr is. A bizottság megállapította, hogy nem a főkapun át szökött meg az ezredes úr tisztelt fia, hanem a kőkerítésbe vágott kis utcai ajtón, ahol mindig van ugyan felügyelet, de a fiú, a fiatalúr, kihasználva azt a pillanatot, amikor éppen egy

minutára elhagyta őrhelyét az oda állított idősebb növendék, kisurrant rajta.

– Vegyen levegőt, százados úr, mielőtt kifulladás! És miért szökött meg? Az ön véleményét szeretném hallani, nem a bizottság megállapításait.

– Fájdalom, ezredes úr, nemcsak megszökött, hanem egyenesen Debrecenbe ment, és jelentette a nevelési felügyelőnek, hogy itt egy nevelője tetteleg bántalmazza a növendékeket. Ez természetesen téves állítás. A növendékek mind ellene vallottak.

– Tehát hazudik a fiam?

– Én ezt nem mondtam, ezredes úr, csak téved.

– Mi az, hogy téved? Vagy megpofozták, vagy nem.

– Kérem, ez nem ilyen egyszerű dolog. Mert ugye...

– Ne vitatkozzunk ezen, százados, jobb, ha nem hoz ki a béketúrésból! Ide hozom a fiamat, megbízok önökben, és tessék!...Hol van most Albin?

– Úgy tudom, Debrecenből hazaküldték az édesanyjához. Nem akart visszajönni hozzánk. Különbösen nagyon ügyes, rendes fiúcska, jó katona válna belőle. Sajnálom, ha elvesztenék egy ilyen szimpatikus fizető növendéket. Itt van a holmija is...

– Értem, százados úr. Vissza fog jönni a fiam, de megkérem, figyelmeztesse azt a bizonyos nem verekedős tanárát, hogy kirázom a gatyájából, ha a fiának még egyszer tévednie kell!

– Természetesen, ezredes úr. Nem lesz panasz az intézkedésünkre.

– Jó napot!

– Viszontlátásra, ezredes úr! Szeretettel várjuk a kis Albint...

A földeken már kalászott a búza, meg a rozs. Az árpát már itt - ott vágni kezdték. Méhek szálltak virágról virágra a mezőn, meg tarka lepkék illegették magukat a kora nyári verőfényben. A nyitott kocsiban elandalította Lenkeyt a természetképrázoló gazdagsága. Legszívesebben megállította volna a kocsit, hogy leheveredjen a fűbe, s hanyatt dőlve figyelje a báránnyelűk lassú vonulását, és egy kesernyés fűszálat rágcsálva elmélázzon. Már a második nyarat tölti a táborban élesre köszörült kardok, és tompa dörrenésű, halált okozó ágyúk között. Lefeküdni a fűbe? Bizony nagyon sokan lefeküdtek mindkét oldalon, és nem is álltak föl többé. Ostoba, értelmetlen dolog a háború. Meghalni, hogy szabadon élhessünk...Igen, bármennyire kegyetlenül hangzik is, azért kell elpusztulnia ezer, meg ezer szerencsétlen katonának, hogy az életben maradók örülhessenek az általuk kivívott, életük árán vett szabadságnak. Ezzel a tudattal még meghalni se olyan félelmetes, hiszen a porladó csontjaik fölött új, szebb élet fakad. De vajon mit éreznek azok az osztrákok, oroszok, akik azért halnak meg, hogy a magyarság kezére, lábára, meg a lelkére visszahelyezzék az évszázados bilincseket? Nekik vajon mi ad erőt ahhoz, hogy belerohanjanak a kartácstűzbe? A puszta virtus, vagy a tiszték hátukon suhogó korbácsa? Vagy a remény; hátha mégis túléljük az ütközetet? Vagy a vakfegyelem, mely állati sorba tartja a katonát? Hmm...hol marad az értelem? Az értelem, mely emberré teszi az embert. Lehet, hogy mégis csak rosszul alkotta meg az Isten a világot?...

Amikor Mária meglátta a tornácról a kapun beforduló nyitott kocsit, ruhája elejét felkapva futott le a férje elé. Miután megcsókolta, nagy, fekete szemét könnyölgőn emelte Károlyra.

– Esküdj meg, mackóm, hogy nem bántod a gyereket!

– Megérdemelné, hogy ellássam a baját, de azért, mert nem tűrte el a verést, én egy újjal se nyúlok hozzá. Hol van?

– Most jött meg a lovaglásból. Átöltözik, és rögtön itt lesz.

– Megígértem, hogy nem bántom, de hagyj magunkra egy kicsit!

Ölébe kapta a lányait, meg a kis Károlyt, eljátszott velük egy kicsit, aztán kisvártatva nyílt az ajtó, és megjelent Albin. Feszengve lépett az apja elé, majd dacosan fölemelte a fejét.

– Üssön meg, apám, megérdemlem!

– Egy ekkora legénynek már tudnia kell, mit cselekszik. Beszélni akarok veled fiam, mint férfi a férfival.

Apa és fia bevonultak a könyvtárszobába, Mária pedig reszketve állt meg az ajtó előtt. Elhatározta, hogy ha a férje megüti Albint, berohan, és közéjük veti magát. De csak csendes beszéd foszlányai hallatszottak át az ajtón, így aztán lassan megnyugodott, és leült a lányai közé hímezni.

– Ül csak ide, velem szembe, Albin, és beszéld el, mi is történt valójában Nagyváradon!

– Müller tanító úr azt mondta, hogy apám megszökött a miskolci ütközetből. Én meg fölálltam, és megmondtam neki, hogy hazudik. Az én apám bátor ember, senki elől nem szokott megszökni, és ha idejön, fölnyársalja a tanító urat is. Ezért megpofozott.

– Ezért pofozott meg?

– Igen. Aztán meg a gyakorlaton azt mondta, hogy rosszul fogom a puskát. Léniával verte a kezemet, pedig úgy csináltam, mint a többiek.

– Mást is megvert ez a Müller tanító?

– Igen, a barátaimat. Mert a Horváth, meg a Kubányi is azt mondta, hogy hazudik.

– Tanuld meg fiam, hogy soha se szabad azt mondani egy felnőttnek, hogy hazudik.

Legföljebb azt, hogy téved. Ezt diktálja a jó modor.

– De hiszen hazudott, nem?

– De igen, csak hogy te már nagy fiú vagy, és nem használhatsz ilyen csúnya szavakat. Különösen a tanáriddal szemben nem.

– Ha elvégeztem az iskolát, kihívhatom párbajra?

– Akkor igen, de előbb el kell végezned.

– Az én apámat ne sértegesse senki, mert megölöm!

– Örülök, hogy így gondolkozol, fiam, de hogy jutottál Debrecenbe?

– Mondták a barátaim, hogy ott van Kossuth Lajos, vele kell beszélni, hogy akasztassák föl a Müllert, mert aki ilyet csinál, az áruló. Apám is írt Kossuthnak, amikor igazságtalanul megvádolták...

– Ezt honnét tudod?

– Hát az ides mondta.

– Albin, te politikus leszel, ha így folytatod, nem katona – mosolyodott el a bajsza alatt Lenkey, mert nagyon tetszett neki a fia talpraesettsége. – Hogyan jutottál el Debrecenbe?

– A Horváth félrehívta a kapuügyeletet, én meg kisurrantam. Éppen indult egy kocsi a parancsnokságról. Azt mondtam, hogy ott van az apám, és vár engem. Még enni is adtak az úton. Azt mondták, jól ismerik apámat, derék, magyar ember. Kossuth Lajoshoz nem engedtek be, de átvitt egy katona a hadügyminisztériumba. Ott el kellett mondanom, miért jöttem. Meg is mondtam nekik, hogy Müllert föl kell akasztani, mert áruló.

– És az urak mit szóltak hozzá?

– Azt, hogy majd kivizsgálják az ügyet. Felírták amit mondtam, meg a barátaim nevét is följegyezték. Remélem, ők is el fogják mondani, hogy miért kell fölakasztani a Müllert.

– Én is voltam Nagyváradon, fiam. Láttam a debreceni jegyzőkönyvet is.

– Fölakasztották a Müllert, apám?

– Csacsiságokat beszélsz, Albin. Ilyen dolgokért senkit se szoktak fölakasztani. Müller tanító elismerte, hogy tévedett, és megígérte, hogy nem fog többé bántani se téged, se a barátaidat. Holnap reggel kocsira ülsz, és visszamész az intézetbe.

– Nem megyek. Inkább apámmal mennék a háborúba.

- Hogy jöhetnél velem, fiam, hiszen előbb meg kell tanulnod a kardforgatást...
  - Utána mehetek? Meg a Müllerrel is párbajozhatok?
  - Utána azt csinálsz, amit akarsz.
  - Ha apám így akarja, akkor visszamegyek. De ha megint megver a Müller, én megölöm.
  - Dehogyan ölj meg, fiam. Írsz nekem egy levelet, aztán majd én elintézem a tanítót, ha tényleg ok nélkül molesztál. Látod, most is helyesebb lett volna, ha eleve nekem szólsz. Kossuth nem foglalkozhat személyesen minden piszlicsáré dologgal...
  - Az én apám becsülete nem piszlicsáré dolog! Aztán meg egy nemes embert nem is lehet csak úgy büntetlenül megpofozni! Még a Müllernek sem!
  - Köszönöm, hogy így vigyázol a becsületemre, fiam, de máskor beszéljük meg ezeket a dolgokat! Rendben van?
  - Rendben.
  - No, akkor kezdet rá!
  - A fiú keze majdhogy' elveszett az apa hatalmas tenyerében. Büszkén nézett a szemébe, mint egy meglett férfi. Olyan dacosan, ahogy csak egy Lenkey nézhet. Károly szíve megtelt gyengédséggel, s magához ölelte, megcsókolta a fiát.
  - Büszke vagyok rád, Albin, igazi Lenkey vagy!
  - Én is apámra. Meg János bácsira is. Ugye ő nagyon bátor katona? Nem hiába lett tábornok...
  - Az, fiam. Legyél te is hozzá hasonló!
  - Majd meglátja, milyen nagy dolgokat fogok én véghezvinni.
  - Jól van, Albinkám, én hiszek neked. De most az a legfontosabb, hogy tanulj.
- Másnap reggel két kocsi fordult ki a kúria udvarából. Az egyik Pest felé vette az útját, a másik Nagyváradnak kanyarodott. Károly meghatottan integetett vissza Máriának, meg a gyerekeinek. Amikor a kocsit elnyelte az útkanyar, behuppant az ülésbe, és felsóhajtott: „Istenem, de jó is lenne visszajönni közétek!...”